

2016-12-15

Dnr: 511-2452-16
Dossier: 0382-02-011

Natura 2000-områdets namn och områdeskod

Vånsjöåsen, SE0210215

Områdestyp och skyddsstatus

SAC (Särskilt bevarandeområde enligt EU:s art- och habitatdirektiv).

Delar av området ingår i naturreservatet Vånsjöåsen.

Regeringen godkände utpekande av området i januari 1997.

Tidigare bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen i mars 2009.

Denna bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen den 15 december 2016.

Områdets storlek

14 ha

Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Namn	Areal
6210	Kalkgräsmarker	5,8 ha
6270	* Silikatgräsmarker	3,2 ha

*) Bevarandet av naturtypen har hög prioritet inom EU.

Naturtypernas utbredning visas på karta, bilaga 1.

Ägarförhållanden

Staten och privata.

Kommun

Enköping.

Översiktlig beskrivning av området

Natura 2000-området Vånsjöåsen är beläget ca en mil norr om Enköping. Det är ett högt parti av en rullstensås, som har betydelse för landskapsbilden i de flacka omgivningarna, särskilt mot väster. Åsen har säkerligen en mycket lång tradition som betesmark, vilket märks tydligt på floran som är mycket artrik och unik för Enköpings kommun. Här finns även ett av kommunens finaste och mest välskötta gravfält, och i södra delen finns husgrunder och odlade växter från ett torpställe. De norra och södra delarna av området är naturreservat, medan den centrala delen är ett gränsbestämt fornlämningsområde. Utsikten från åsens krön är magnifik. Förutom för kärlväxter och svampar har området förutsättningar att hysa en rik fauna av

2016-12-15

Dnr: 511-2452-16
Dossier: 0382-02-011

dyngbaggar, vildbin och fjärilar. Det sandiga underlaget är gynnsamt för flera av dessa arter, särskilt eftersom det finns större och mindre markblottor (från djurstigar till det gamla grustaget) som också värms upp kraftigt i sydslutningar. För de pollinerande växterna är det viktigt att spara tidigblommande buskar och träd, t.ex. sälg.

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet med Natura 2000-området Vånsjöåsen är att bevara eller återställa gynnsamt tillstånd för de prioriterade bevarandevärden som anges nedan. Även prioriterade bevarandeåtgärder anges nedan.

Länsstyrelserna ska enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ta fram bevarandesyften för alla Natura 2000-områden. Bevarandesyftet används tillsammans med beskrivningarna av områdets livsmiljöer och arter vid tillståndsprovningar som rör området, enligt 7 kap 28a – 29§§ miljöbalken.

Bevarandesyftet ger även vägledning om hur myndigheterna behöver arbeta för att prioritera Natura 2000-områden i det fortsatta skyddsarbetet enligt 7 kap. 27 § miljöbalken och 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Prioriterade bevarandevärden:

- Naturtyperna kalkgräsmarker och silikatgräsmarker

Motivering:

- Rullstensås med enbuskar och artrik torrängsflora

Prioriterade bevarandeåtgärder:

- Årlig bete och hävd.
- Röjning av enbuskar.
- Utökning av reservatsskydd till att omfatta hela Natura 2000-området.

Beskrivning av naturtyper

6210 – Kalkgräsmarker (5,8 ha)

På Vånsjöåsen utgörs kalkgräsmarken av mycket artrik torräng. Vanliga arter är ängshavre, brudbröd, backtimjan, mandelblom, vårstarr och länets kanske största population av backsippa. Andra sällsyntheter är sandmaskrosor och ett flertal rödlistade marksvampar (vaxskivlingar och fingersvampar). De senare är beroende av ett kontinuerligt bra betetryck. Svartfläckig blåvinge har troligtvis en av sina starkaste förekomster i länet i området. Enbuskar är vanliga, både äldre och yngre, och de behöver bekämpas ibland för att inte breda ut sig för mycket. För övrigt finns

2016-12-15

Dnr: 511-2452-16
Dossienr: 0382-02-011

enstaka tall, gran, sälg, ask, alm, rönn och nypon. Kring torpgrunderna längst i söder finns päronträd och syrén.

Naturtypen är beroende av bete och kontinuerlig bortröjning av igenväxningsvegetation. Stödutfodring eller andra gödslande åtgärder ska inte bedrivas inom denna känsliga naturtyp, förutom dyngan från betande djur.

6270 – *Silikatgräsmarker (3,2 ha)

Naturtypen 6270 omfattar torra-friska och vanligen kalkfattiga gräsmarker, med lång kontinuitet av bete och/eller slåtter. De är relativt magra och har en artrik vegetation av hävdgynnade kärlväxter och svampar, men kalkgynnade arter är mindre vanliga. Krontäckningen får inte överstiga 25 %. På Vånsjöåsen ligger naturtypen på östsidan och är därför betydligt skuggigare än normalt, och ställvis finns därför mycket mossa i markskiktet. Vanliga örter är gulmåra, prästkrage och bockrot. Även låsbräken har hittats. Träd- och buskskikt samt skötsel och känslighet är som för ovanstående naturtyp.

Delområden som inte är naturtyper

Tydligare definitioner har visat att de marker som tidigare var anmälda som enbuskmark inte uppfyller kraven för denna naturtyp. Den välbetade strandängen kring den naturligt slingrande bäcken är viktig för landskapsbilden, och gynnsam för smådjur, som snäckor och skalbaggar, men de typiska kärlväxarterna saknas, kanske beroende på återkommande våröversvämningar som ger en kraftig gödningseffekt. Det gamla grustaget med olika örter (bl.a. sandviol, malört och olika ärtväxter) och öppna sandtytor är värdefull för t.ex. vildbin och fjärilar, men det kan inte räknas som någon naturtyp.

Bevarandemål

6210 Kalkgräsmarker

Arealen kalkgräsmarker ska vara minst 5,8 ha. Arealen ska präglas av årlig bete. Negativa indikatorarter såsom hundäxing, brännässlor, hässlebrodd och åkertistlar får inte finnas i mer än enstaka exemplar. Vedartad igenväxningsvegetation får inte förekomma, men grova träd ska finnas i området. Minst tre av de typiska kärlväxarterna (färgmåra, spåtistel, backsmultron, fältgentiana, solvända, ängshavre, luddhavre, rödkämpar, rosettjungfrulin, jungfrulin, vårfingerört, knölsmöbrlomma, sandmaskrosor, backklöver eller axveronika) ska vara allmänt förekommande. Svartfläckig blåvinge ska ha en livskraftig population i området. Minst en av de typiska fjärilsarterna (slättergräsfjäril, liten blåvinge eller allmän ängssmygare) ska förekomma i området. Minst tre arter av de typiska spillningslevande bladhorningarna (slät dyngbagge, rödbukig dyngbagge, jorddyngbagge, glansdyngbagge, likdyngbagge, snyltdyngbagge, smådyngbagge, heddyngbagge, mårnhornsbagge, sandtor dyvel, fälttor dyvel, vårtor dyvel, krokhorndyvel, rakhorndyvel eller mindre horndyvel) ska vara allmänt förekommande i komockor.

2016-12-15

Dnr: 511-2452-16
Dossier: 0382-02-011

6270 *Silikatgräsmarker

Arealen silikatgräsmarker ska vara minst 3,2 ha. Arealen ska präglas av årlig bete. Negativa indikatorarter såsom hundäxing, brännässlor, hässlebrodd och åkertistlar får inte finnas i mer än enstaka exemplar. Vedartad igenväxningsvegetation får inte förekomma, men grova träd ska finnas i området. Minst tre av de typiska kärlväxarterna (blåsuga, ormrot, låsbräkenarter, liten blåklocka, backnejlika, ögontröstarter, brudbröd, solvända, slätterfibbla, prästkrage, revfibbla, svartkämpar, rödkämpar, nattviol, jungfrulinarer, vårfingerört, gullviva, backsippa, skallror, mandelblom, ängsvädd, eller backtimjan) ska vara allmänt förekommande. Svartfläckig blåvinge ska ha en livskraftig population i området. Minst en av de typiska fjärilsarterna (slättergräsfjäril, liten blåvinge eller allmän ängssmygare) ska förekomma i området. Minst tre arter av de typiska spillningslevande bladhorningarna (slät dyngbagge, rödbukig dyngbagge, jorrdyngbagge, glansdyngbagge, likdyngbagge, snyltdyngbagge, smådyngbagge, heddyngbagge, mårnhornsbagge, sandtordyvel, fälttordyvel, vårtordyvel, krokhorndyvel, rakhorndyvel eller mindre horndyvel) ska vara allmänt förekommande i komockor.

Bevarandetillstånd idag

Bevarandetillståndet kan idag betraktas som gynnsamt. Hävden är välfungerande och typiska arter förekommer i naturtyperna.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Upphörd hävd

Vid *dåligt betetryck* ansamlas förna (ex torrt gammalt gräs) och grässvålen luckras upp. Stora konkurrenskraftiga växter tar över på bekostnad av de arter som anpassats till kontinuerligt bete eller slätter. Om hävden upphör växer marken snabbt igen med sly, älggräs och hundkäx. Förutsättningarna för bete blir som följd också sämre. På Vånsjöåsens torra marker går denna process säkert inte så fort, men de mest konkurrensutsatta arterna kan försvinna efter några få år.

För hårt bete

Mycket hårt betetryck och hårt tramp kan vara ett hot mot en del arter, inte minst insekter som besöker blommande växter för att födosöka eller lägga ägg. Intensivt bete under fel tid kan leda till att blomningen hos insekternas värdväxter uteblir och i värsta fall kan t.o.m. larver eller ägg som sitter i blomställningarna bli uppätta eller dö till följd av tramp.

Övriga hot

Plöjning (uppodling), insädd av främmande arter, gödsling, dikning, kalkning, exploatering, tillskottsutfodring (beträffande övergångsutfodring se respektive åtgärdsplan), vinterbete och skogsplantering är andra potentiella hot. Likaså

2016-12-15

Dnr: 511-2452-16
Dossier: 0382-02-011

borttagande/upphört underhåll av kulturspår, såsom fornlämningar, husgrunder och fruktträd.

Exploatering och förändrad markanvändning i området eller i den närmaste omgivningen, t.ex. skogsplantering, uppodling, dikning och täktverksamhet.

Rutinmässig användning av avmaskningsmedel med makrocycliska laktoner (där avermektinerna ingår) bör undvikas eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan. Särskilt allvarligt är användandet av bolus då detta innebär en giftspridning under flera månader. Minskad dyngfauna leder i sin tur till sämre födotillgång för fåglar.

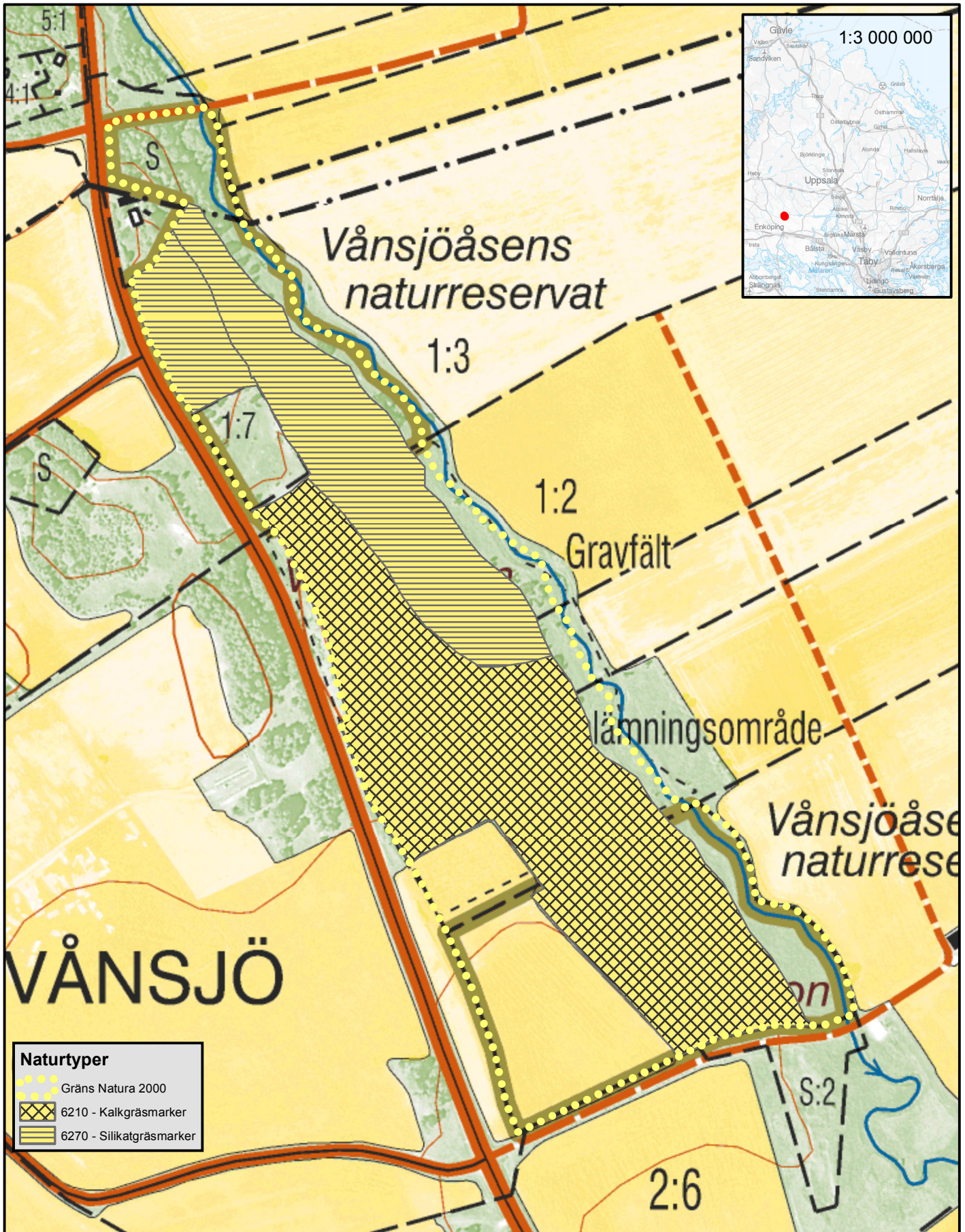
Bevarandeåtgärder

- Årlig bete och hävd.
- Röjning av enbuskar.
- Eventuell anpassning av betet med uppehåll i juli för att gynna den rika fjärilsfaunan, särskilt svartfläckig blåvinge. I de fall man misstänker att det finns en risk att betestrycket på en lokal är allt för högt bör man minska antalet djur. Ännu bättre är om man kan styra betesdriften så att djuren stängs ut från de känsliga delarna av området under sommarhalvåret. Som regel kan djuren släppas tillbaka i de känsliga delarna av området under perioden från 1 oktober till 1 april. Åtgärdsprogrammet för svartfläckig blåvinge utgör en bra vägledning här.
- Utökning av reservatsskydd till att omfatta hela Natura 2000-området.

Bilaga

1. Naturtyper enligt Natura 2000.

Bilaga 1. Naturtyper enligt Natura 2000.
 Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län,
 Bevarandeplan 2016-12-15,
 dnr 511-2452-16. **Natura 2000-området**
Vånsjöåsen,
SE0210215, Kommun: Enköping.

0 30 60 90 120
 Meter

1:4 000

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen